

بنگاه نشر سیف‌تال
تهران، مجیدیه شمالی،
ایستگاه پیاله،
پلاک ۶۵۵ واحد ۱
کد پستی ۱۶۷۳۷۱۳۳۱۶
۲۲۵۲۹۲۴۹ (۰۲۱)
info@ciphtal.ir
t.me/CiphtalPublishingDirect

ایده‌های بزرگ برای بچه‌های کوچک:
آموزش فلسفه با ادبیات کودکان
تامس وارتن‌برگ
ترجمه‌ی آرمان شجاع
نوبت یکم، ویراست یکم ۱۳۹۷
شمارگان: ۵۰۰
طراح جلد: عاطفه اکبری
چاپ: سازمان چاپ طهرانی

تمام حقوق محفوظ است.
رونوشت‌برداری از و / یا ذخیره‌سازی این اثر، به هر شیوه‌ی مکانیکی،
الکترونیکی، فوتوکپی، یا هر روش و ابزار دیگر،
بدون کسب اجازه‌ی کتبی از بنگاه نشر سیف‌تال ممنوع است.

سرشناسه: وارتن‌برگ، تامس ای.، ۱۹۴۹ - م. Wartenberg, Thomas E.
عنوان و نام پدیدآور: ایده‌های بزرگ برای بچه‌های کوچک: آموزش فلسفه با ادبیات کودکان
نویسنده: تامس ای. وارتن‌برگ
مشخصات نشر: تهران: سیف‌تال، ۱۳۹۷
وضعیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت: عنوان اصلی
Big Ideas for Little Kids: Teaching Philosophy through Children's Literature, c2014
موضوع: فلسفه - راهنمای آموزشی (ابتدایی)
موضوع: ادبیات کودکان و نوجوانان - راهنمای آموزشی (ابتدایی)
موضوع: آموزش و پرورش - رویکرد میان‌رشته‌ای
شناسه‌ی افزوده: شجاع، آرمان ۱۳۶۸
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ الف۹۲۳/۵۵۲
رده‌بندی دیویی: ۳۷۲/۸
شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی: ۴۶۹۳۹۲۱

ایده‌های بزرگ برای بچه‌های کوچک

آمرشیلر فلسفه با ادبیات کودکان

نویسنده
تامس وارتنبرگ

ترجمه‌ی
آرمان شجاع

فهرست مطالب

۱	پیش‌گفتار ویراست دوم
۵	پیش‌گفتار ویراست یکم
	پاره‌ی ۱ آموزش فلسفه در دبستان
۱۰	گفتار ۱ فیلسوفان فطری
۱۶	گفتار ۲ چگونه آموزگار فلسفه‌ی کودکان شدم
۲۴	گفتار ۳ آموزش یادگیرنده‌محور
	پاره‌ی ۲ آمادگی برای آموزش
۳۶	گفتار ۴ «بانی» فلسفه
۵۱	گفتار ۵ دوره‌ی مقدمات فلسفه در دبستان
۶۵	گفتار ۶ آمادگی برای یک بحث فلسفی: چارچوب بحث
۷۶	گفتار ۷ تسهیل و هدایت یک بحث فلسفی
۸۶	گفتار ۸ تعمیق در دبستان بحث
	پاره‌ی ۳ داستان‌ها
۹۳	گفتار ۹ «ازدهاها و غول‌ها»: بررسی فلسفه‌ی اخلاق
۱۰۴	گفتار ۱۰ فردریک: آموزش فلسفه‌ی انتقادی و سیاسی
۱۱۳	گفتار ۱۱ کتاب مهم: آموزش متافیزیک
۱۲۳	گفتار ۱۲ جان‌وگر شکفت‌انگیز: آموزش فلسفه‌ی ذهن
۱۳۱	گفتار ۱۳ درخت بخشنده: آموزش فلسفه‌ی محیط زیست
۱۴۰	گفتار ۱۴ موربیس گوزنه: آموزش منطق
۱۵۲	گفتار ۱۵ اقمار متعدد: آموزش معرفت‌شناسی
۱۶۲	گفتار ۱۶ نافل خرگوشه: آموزش فلسفه‌ی زبان
۱۷۱	گفتار ۱۷ هنر/امیلی: آموزش زیبایی‌شناسی
	پاره‌ی ۴ استنباط و نتیجه‌گیری
۱۸۲	گفتار ۱۸ نمونه‌ی بحث درباره‌ی درخت بخشنده
۱۹۰	گفتار ۱۹ نتیجه‌گیری
۱۹۴	خواندنی‌های پیش‌تر
۲۰۱	مراجع
۲۰۳	واژه‌نامه
۲۰۵	نمایه

فهرست جداول

۲۷	جدول ۱.۳	دو مدل آموزش
۴۷	جدول ۱.۴	«حرکات» در بازی فلسفه
۵۲	جدول ۱.۵	شاخه‌های اصلی فلسفه
۵۷	جدول ۲.۵	چگونه فلسفه‌ورزی کنیم؟
۶۷	جدول ۱.۶	ماتریس داستان برای «آزدهاها و غول‌ها»: چگونه قورباغه و وزغ می‌کوشند بفهمند شجاع هستند؟
۷۸	جدول ۱.۷	توصیه به آموزگاران
۹۷	جدول ۲.۶	ماتریس داستان برای «آزدهاها و غول‌ها»: چگونه قورباغه و وزغ می‌کوشند بفهمند شجاع هستند؟
۱۰۸	جدول ۱.۱۰	ماتریس داستان برای «آزدهاها و غول‌ها»: مقایسه‌ی کاری که فردریک انجام می‌دهد با کار سایر ماشین‌ها
۱۱۷	جدول ۱.۱۱	ماتریس اولیه‌ی داستان برای «آزدهاها و غول‌ها»: ویژگی مهم درباره‌ی...
۱۱۸	جدول ۲.۱۱	چیزی که ما فکر می‌کنیم
۱۱۹	جدول ۳.۱۱	چیزی که درباره‌ی باران فکر می‌کنیم
۱۲۷	جدول ۱.۱۲	مباحثه‌ی مترسک و هیزم‌شکن حلبی
۱۲۹	جدول ۲.۱۲	ماتریس داستان برای «آزدهاها و غول‌ها»: مقایسه‌ی کاری که فردریک انجام می‌دهد با کار سایر ماشین‌ها
۱۳۶	جدول ۱.۱۳	ماتریس داستان برای «آزدهاها و غول‌ها»: مقایسه‌ی کاری که فردریک انجام می‌دهد با کار سایر ماشین‌ها
۱۴۳	جدول ۱.۱۴	ماتریس داستان برای «آزدهاها و غول‌ها»: مقایسه‌ی کاری که فردریک انجام می‌دهد با کار سایر ماشین‌ها
۱۵۹	جدول ۱.۱۵	ماتریس داستان برای «آزدهاها و غول‌ها»: مقایسه‌ی کاری که فردریک انجام می‌دهد با کار سایر ماشین‌ها
۱۶۷	جدول ۱.۱۶	آیا تریکسی واقعاً حرف می‌زند؟
۱۷۵	جدول ۱.۱۷	مقایسه‌ی نقاشی امیلی با نقاشی کلی

پیش‌گفتار ویراست دوم

بسیار خرسندم که کتاب *ایده‌های بزرگ برای بچه‌های کوچک: آموزش فلسفه با ادبیات کودکان* توانست موفق باشد. یکی از نشانه‌های این موفقیت اقتباس روش کتاب برای بحث فلسفی با کودکان دبستانی توسط بیش از یازده برنامه‌ی آموزشی دیگر در ایالات متحده و سایر کشورهاست. بهترین شاهد ارزش کتاب تأثیر است که روی فعالیت‌های آموزشی گذاشته است.

اگر به هنگامی که پس از گذشت چند سال دوباره کتاب را نگاه کردم، تصمیم گرفتم برخی از بخش‌ها را با ویژگی‌های آن را تغییر دهم. بیش از هر چیز، احساس کردم مهم است که توضیح نظری بهتری از تسهیل یک بحث فلسفی در دبستان و همچنین توصیه‌های عملی دقیق‌تری در مورد چگونگی آماده‌شدن برای بحث و هدایت آن ارائه کنم. تغییرات اعمال شده در این ویراست دوم، موضوع را به خوبی نشان می‌دهند.

در واقع شماری از عوامل مختلف لیل تصمیم من برای بازبینی کتاب بودند. زمانی که کار با کودکان دبستانی و آموزگاران را آغاز کردم، به غیر از حمایت بسیار گرت بی. متیوز، در کاری که انجام می‌داد احساس تنهایی می‌کردم. اما اکنون پس از پانزده سال این احساس را دارم که جزئی از انجمن جهانی فیلسوفان و آموزگاران هستم که آشنا کردن کودکان با فلسفه را وظیفه‌ی خویش می‌دانند.

به عنوان یکی از اعضای این انجمن، برنامه‌ها و فعالیت‌های مختلف مورد استفاده برای وارد کردن کودکان به بحث فلسفی را تجربه کرده‌ام. آگاهی از ایده‌های دیگران و همچنین تجربه‌ای که خود به دست آورده‌ام باعث شد نیاز به انتشار ویراست دوم در من ایجاد شود. هدفم این بود که در ویراست جدید ایده‌های کتاب را با فعالیت‌های اخیرم در زمینه‌ی آموزش فلسفه با کودکان هم‌سو کنم.

برای مثال زمانی که اوایل ۲۰۱۲ در شهر ولینگتن نیوزیلند مشغول کار بودم، جلسه‌های هفتگی فلسفه برای کودکان بین ۶ تا ۱۵ سال برگزار می‌کردم. کار با این کودکان برای مدت طولانی لذتی واقعی بود زیرا شور و شوق فوق‌العاده‌ی آنان برای درگیر شدن در بحث به هم می‌سرایت می‌کرد. همچنین در مدرسه‌ی آیلندی با آموزگاران هم‌کاری می‌کردم که می‌کوشیدند فلسفه را وارد کلاس‌های درس‌شان کنند. در نتیجه‌ی کار با این دو گروه - البته با کمک ساندر باکاراک،

مارک بیگلو و رامون داس - بود که برخی از برنامه‌ها و فعالیت‌هایم را در جهت یاری‌رساندن بهتر به کودکان در بحث‌های فلسفی‌شان تعدیل کردم. علاوه بر این در طول اقامتم در نیوزیلند چند مرتبه در کنفرانس‌های مربوط به فلسفه برای کودکان سخنرانی کردم و این فرصتی بود تا بتوانم با ایده‌های برخی از افرادی که در جنبش فلسفه برای کودکان در استرالیا و نیوزیلند فعالیت می‌کردند آشنا شوم. لین هینتون، فیل کم، کلیتون گلدینگ، وایا کواکس و سایرین، ایده‌ها و افکار من درباره‌ی فلسفه‌ورزی با کودکان را غنا بخشیدند. دانش‌جویانی که در دوره‌ی «فلسفه برای کودکان» در کالج مونت‌هولیوک شرکت کردند هم‌چنان به فهم من از این‌که چگونه می‌توان به بهترین نحو کودکان را در بحث فلسفی کرد یاری می‌رسانند. برای بصیرت و اشتیاقی که نشان می‌دهد از ایشان سپاس گزارم. آنان سهم و نقش مهمی در فهم من از چگونگی فلسفه‌ورزی با کودکان داشته‌اند.

مخاطبان این کتاب سه گروه متمایز تقسیم می‌شوند. فکر می‌کنم کتاب برای آموزگاران و دانش‌جویان سودمند بوده است. اما سومین گروه مخاطبان یعنی والدین با چالش‌های متفاوتی مواجه می‌شوند و دوست داشتم این موضوع را در این‌جا مطرح کنم. بیش‌تر مطالب که در کتاب آورده‌ام با این فرض نوشته شده‌اند که فلسفه قرار است به گروهی از کودکان در مدرسه، یا در یک فوق برنامه‌ی بعد از مدرسه یا در چنین مکانی آموزش داده شود. این بسیار متفاوت از محیط متشکل از والدین و فرزندان است. با وجود این تفاوت، و این واقعیت که والدین متوجه خواهند شد کتاب ضرورتاً به مسائلی بررسی می‌پردازد که ای‌بسا ارتباطی به موقعیت آنان با فرزندان‌شان نداشته باشد، هم‌چنان می‌توانند مطالب زیادی در کتاب بیابند که می‌تواند در ارتباط متقابل ایشان با کودکان‌شان سودمند باشد. ایمیل‌های فراوانی که از زمان چاپ کتاب از والدین دریافت کردم گواه این واقعیت است.

اجازه دهید در همین ابتدا به تفاوتی بسیار مهم اشاره کنم: برخلاف آنچه من به آموزگاران و دانش‌جویان پیشنهاد می‌کنم، والدین نباید سعی کنند موضع «نادانی سقراطوار» بگیرند. هنگامی که کسی با گروهی از کودکان مواجه است اتخاذ موضع بیرونی نسبت به مکالمه، این فرصت را به کودکان می‌دهد که بتوانند با هم‌دیگر مکالمه‌ای متمرکزتر داشته باشند بی‌آن‌که بخواهند به بزرگ‌ترشان به‌عنوان مرجع مسئله‌ی مورد بحث رجوع کنند. اما اگر تنها یک

کودک و یک بزرگسال وجود داشته باشد، تنها شریک بحث کودک فرد بزرگسال است و بنابراین فرد مجبور خواهد بود وارد مکالمه‌ی دقیق‌تری با کودک شود تا او بتواند به شکل عمیق‌تری درباره‌ی باورهایش بیندیشد. هم‌زمان - و این چالشی واقعی است - والدین یا دیگر بزرگسالان باید به جای تحمیل افکار خاصی به کودک، خود را متعهد به گوش سپردن واقعی و دقیق به حرف‌های کودک و سپس پاسخ‌دادن به ادعاهای او کنند، تا کودک بتواند باورهای خود را بازبینی و از آن‌ها دفاع کند.

این سودگی نسبت به آن‌چه کودکان می‌گویند، همراه با تشخیص این امر که کودکان اغلب ممکن است هنگام یک بحث فلسفی بصیرت بیش‌تری از بزرگسالان از خود نشان دهند، فلسفه‌ورزی با آنان را برای والدین و سایر بزرگسالان جذاب‌تر و غنی‌تر می‌کند.

تغییرات ویراست‌ها

در زیر تغییرات عمده‌ای که در ویراست دوم ایده‌های بزرگ برای بچه‌های کوچک خواهید یافت آمده است.

۱. در پاره‌ی سوم، گفتاری در باب منطقه‌ی یکی از شاخه‌های مهم فلسفه است به دوره‌ی مقدماتی فلسفه در دبستان آورده‌ام. همچنین بحث‌های مربوط به هریک از کتاب‌های آمده در این بخش را بازبینی کرده‌ام.

۲. پاره‌ی دوم کتاب را با هدف ارائه‌ی راهنمایی بهتر به آموزگار آینده در جهت هدایت یک بحث، بازنویسی کرده‌ام.

۳. فعالیت‌های پیشنهادی را به آخر گفتارها در پاره‌ی مربوط به کتاب‌های تصویری منتقل کرده‌ام. همچنین فهرست کوتاهی از پیشنهادها در مورد سایر کتاب‌های تصویری در همان زمینه‌ی فلسفی آورده‌ام که می‌توانید به‌سراور ادامه‌ی پژوهش در آن حوزه‌ی فلسفی مورد استفاده قرار دهید.

۴. محتوای یک بحث فلسفی واقعی را که بر اساس کتاب بحث‌برانگیز شیل سیلورستاین، درخت بخشنده، انجام دادم در ویراست حاضر گنجانده‌ام. خوانندگان کتاب به من گفته بودند دیدن این که یک بحث فلسفی با کودکان چگونه پیش می‌رود می‌تواند بسیار سودمند باشد. این گفتار برای پاسخ‌گویی به این خواسته آورده شده است.

اگرچه هیچ‌کدام از این تغییرات به خودی خود چشم‌گیر نیستند، مجموع آن‌ها می‌تواند قابل توجه باشد. امید آن است که این تغییرات، آغاز و ورود به بحث فلسفی با کودکان را برای خواننده آسان‌تر نماید.

نام بسیاری از کسانی که مرا در کارم با کودکان یاری کردند در پیش‌گفتار ویراست اول آمده است. بنابراین در این جا تنها باید از کسانی که اخیراً سهمی در کار من داشته‌اند تشکر کنم. پیش از همه، می‌خواهم از کارکنان مدرسه‌ی آیلندپی در ولینگتن و به ویژه از پری رُش مدیر مدرسه، جین هوساک قائم مقام، و نوئلین پوئولوپولوس دستیار مدیر مدرسه برای حمایت‌شان در زمان اقامتم در ولینگتن تشکر کنم. ساندرا باکاراک سزاوار تشکر و قدردانی ویژه به دلیل یاری‌رساندن به من در کارم، همچنین آوردن من به ولینگتن است.

توجه به همه‌ی دانش‌جویانم در کلاس فلسفه برای کودکان، می‌خواهم از سه «مربی» اخیر به دلیل همکاری‌شان در کلاس تشکر کنم: هینا جاواید، میلا دونپورت و مادلین لیفسی. همچنین از مت آتوود برای هماهنگی خیلی خوب جلسات در مدرسه‌ی سال سارتین لوترکینگ در اسپرینگفیلد در ماساچوست سپاس‌گزارم.

کسانی نیز پیشنهاداتی برای اصلاح و بهتر کردن کتاب ارائه کردند. لئو هاسکا و یاول بودین که برنامه‌ی فلسفه با کودکان خودشان را ایجاد کرده و توسعه داده‌اند، توصیه‌های بسیار مفیدی به من کردند. یانا مور لونه، بریس و موراگ گاوت که خود نویسندگان کتاب‌هایی در زمینه فلسفه‌ورزی با کودکان هستند نیز بازخوردهایی سودمند به من دادند.

سارا گوئرینگ شریک و همراه عزیز من در بخش فلسفه برای کودکان بازخورد بسیار خوبی از ویراست اول این کتاب در اختیارم داشت. از همه‌ی پیشنهادها او صمیمانه سپاس‌گزارم. تمام تلاشم را برای لحاظ کردن و استفاده از آن‌ها کرده‌ام. مادلین لیفسی نیز متن را خوانده و بازخورد مفیدی به من ارائه کرد. با وجود یاری و کمک همه‌ی این افراد مطمئن هستم هنوز هم ایراداتی در متن وجود دارند و من مسئولیت همه‌ی آن‌ها را می‌پذیرم. اما این ایرادات هرچه هست، امید است ویراست دوم برای کسانی که علاقه‌مند کمک به کودکان برای بیان ایده‌های فلسفی‌شان و یادگیری بررسی انتقادی با کمک همتایان خود هستند سودمندتر باشد.